

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з науково-педагогічної та
навчальної роботи
Історичний факультет
Тарас ПШЕНИЧНИЙ
2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розвиток етнологічних знань в Україні (до початку XX ст.)

для студентів

галузь знань **03 Гуманітарні науки**
спеціальність **032 Історія та археологія**
освітній рівень **другий (магістерський)**
освітня програма **Етнологія**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021 /2021
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Гончаров Олександр Петрович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства.

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. Гончаров О. П.
«04» 2022 р.

(підпис, ПІБ, дата)

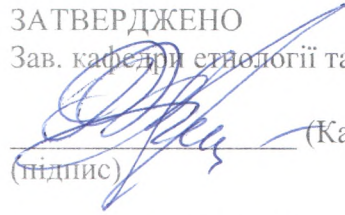
на 20 /20 н.р. _____
« » 20 р.

(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Гончаров Олександр Петрович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

(підпис) (Капелюшний В.П.)

Протокол № 13 від 30 червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету

Протокол від № 7 від 26 серпня 2021 року.

Голова науково-методичної комісії
(підпис) (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування системного уявлення у студентів про розвиток етнологічних знань та етнологічної науки в Україні від початків писемності – до поч. ХХ ст.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* найважливіші факти, події та процеси історичного минулого України, мати базові знання з української етнології.
2. *Вміти* аналізувати джерела та праці з етнологічної проблематики.
3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Етнографічна інформація в давньоруських джерелах. Накопичення етнографічних знань в Україні в XV – XVII ст. Етнографічні знання в першій половині XVIII ст. Культура і побут українців у вітчизняній науці останньої третини XVIII ст. Початок становлення української етнології як науки. Українська етнологія в першій половині XIX ст. Етнографічні дослідження в регіонах України у другій половині XIX ст. Діяльність наукових інституцій етнологічного напрямку, навчальних закладів, наукових товариств, музеїв, окремих вчених та їх науковий доробок. Дослідники і дослідження в галузі історії української етнології.

4. Завдання (навчальні цілі): ознайомити студентів з предметом, особливостями джерельної бази, основними поняттями й науковими категоріями, які використовуються у процесі викладання дисципліни; формування вмінь студентів аналізувати головні тенденції розвитку етнологічних знань та етнологічної науки в Україні; вироблення навичок роботи з науковою літературою і комплексом джерел.

Дисципліна «Розвиток етнологічних знань в Україні до поч. ХХ ст.» має значний світоглядний та виховний аспект, що передбачає вироблення в професійних істориків навичок самостійних оцінок і власних суджень щодо етнополітичних, ідеологічних проблем.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Знати видатних дослідників та основні дослідження в галузі історії української етнології XIX ст.	лекція, семінар, самостійна робота	Контрольна робота з тем ЗМ 1 (тест)	10%
1.2.	Знати давньоруські джерела та етнографічну інформацію, яку вони містять.	лекція, семінар, самостійна робота	індивідуальне завдання (реферат)	10%
1.3.	Знати пам'ятки етнографічної думки XV–XVII ст.	лекція, семінар, самостійна робота	індивідуальне завдання (есе)	10%
1.4.	Знати особливості процесу становлення української етнології як науки у XVIII ст.	лекція, семінар, самостійна робота	контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)	10%
1.5.	Знати особливості процесу етнокраєзнавчих досліджень у регіонах України (I пол. XIX ст.)	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування	20%
1.6.	Знати особливості процесу етнокраєзнавчих досліджень у регіонах України (II пол. XIX ст.).	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування	20%
2.1.	Вміти аналізувати джерела та праці з етнологічної проблематики.	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота (залік)	10%
2.2.	Вміти аналізувати вплив історичних подій (процесу) на розвиток етнологічних знань (науки).	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота (залік)	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3.	1.4.	1.5.	1.6.	2.1	2.2.
Програмні результати навчання (назва)								
13. Знати та розуміти методологію проведення етнологічних досліджень та організації етнографічних експедицій.	+			+	+	+	+	+
14. Демонструвати вміння формулювати наукову проблему, робочі гіпотези, дослідницькі завдання та методи їх вирішення в предметному полі етнології.	+	+	+			+	+	+
15. Вміти адаптувати результати наукових досліджень під час організації науково-дослідницької роботи етнолога по збиранню та опрацюванню етнографічного матеріалу.	+						+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1. – 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.4. – 10 балів/ 6 балів.
3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.2. – 10 балів/ 6 балів.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 1.3. – 10 балів/ 6 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.1., 1.2, 1.3. – 20 балів/ 12 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1.4., 1.5, 1.6. – 20 балів/ 12 балів.
7. Підсумкова контрольна робота Р.Н. 2.1, 2.2. – 20 балів/ 12 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; бали, отримані за роботу на семінарських заняттях, а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу.

(Зразки тестових завдань для модульних контрольних робіт, перелік індивідуальних завдань, питання та завдання підсумкової контрольної роботи див. Навчально-методичний комплекс з даної дисципліни).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 – 4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 – 8.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Розвиток етнологічних знань до середини XVIII ст.			Змістовий модуль 2 Українська етнологія в кінці XVIII – XIX ст.			Підсумковий контрольна робота / залік
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			20 балів (максимум)
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	
10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять,

оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 2 бали;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат та есе) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно до 15 жовтня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно до 25 листопада).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферат):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
- тема розкрита неповно 5-6 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1-2 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (орієнтовно перша декада вересня).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (есе):**

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 5-6 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 3-4 бали;
5. розкритий лише один окремий аспект теми 1-2 бали.

Тематику есе викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю (орієнтовно остання декада жовтня).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (остання декада жовтня) і **Контрольна робота ЗМ2** (перша декада грудня).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На останньому семінарському занятті з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота** (2 завдання).

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 10 балів за одне завдання)

- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 10 балів;
- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу 9 балів;
- Відповідь відображає знання фактичного матеріалу 8 балів;
- Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки 6-7 балів;
- Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми 4-5 балів;
- Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі 2-3 балів;
- Відповідь містить значні помилки елементарного рівня 1 бал.

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, реферат, есе).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	80	20	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та передачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	Самостійна робота
Частина 1. Розвиток етнологічних знань до середини XVIII ст.				
1	Вступ. Тема 1. Дослідники і дослідження в галузі історії української етнології.	4	4	5
2	Тема 2. Етнографічна інформація в давньоруських джерелах.	1	2	10
3	Тема 3. Накопчення етнографічних знань України в XV – XVII ст.	2	2	10
4	Тема 4. Етнографічні знання в першій половині XVIII ст.	1	1	5
5	<i>Індивідуальна робота 1</i>	-	-	10
6	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)</i>	-	1	-
Частина 2. Українська етнологія в кінці XVIII – XIX ст.				
7	Тема 5. Культура і побут українців у вітчизняній науці останньої третини XVIII ст. Початок становлення української етнології як науки.	2	2	5
8	Тема 6. Розвиток етнологічних знань в Україні в першій половині XIX ст.	2	2	10
9	Тема 7. Київські центри регіональних досліджень та їх вплив на розвиток української етнології у другій половині XIX ст.	4	2	5
10	Тема 8. Етнографічні дослідження в регіонах України у другій половині XIX ст.	4	2	10
11	<i>Індивідуальна робота 2</i>	-	-	10
12	<i>Контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)</i>	-	1	-
13	<i>Підсумкова контрольна робота</i>	-	1	-
	ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Практичні – 20 год.

Самостійна робота – 80 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

- 1) Болтарович З. Україна в дослідженнях польських етнографів ХІХ ст. – К., 1976.
- 2) Борисенко В. Традиційна етнічна культура українців в історичному розвитку // Народна творчість та етнологія. – 2013. – № 5. – С. 27 – 39.
- 3) Гнатюк В. Видатна пам'ятка українського народознавства // Максимович М. Дні і місяці українського селянина. – К., 2002. – С. 9 – 24.
- 4) Горленко В., Кирчів Р. Історія української етнографії. – К., 2005.
- 5) Горленко В.Ф. М.О. Максимович як етнограф (до 180-річчя з дня народження) // Народна творчість та етнографія. – 1984. – № 6. – С. 31 – 36.
- 6) Горленко В.Ф. та ін. Етнографія Києва і Київщини: Традиції й сучасність. – К., 1986.
- 7) Губицький Л. Етнічний компонент «Чтений в Историческом обществе Нестора-Летописца» (1879 – 1914 рр.) // Историчний журнал. – 2003. – № 1. – С.52 – 56.
- 8) Зіновійв Климентій. Вірші. Приповісті посполиті. – К., 1971.
- 9) Кирчів Р. Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці». – Львів, 1990.
- 10) Колесса Ф. Історія української етнографії. – К., 2005.

Додаткові:

- 1) Батирева І. Етнографічні дослідження на Східному Поділлі в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття // Етнічна історія народів Європи. – 2010. – № 33. – С.40 – 47.
- 2) Білоус П. В. Василь Григорович-Барський: життя як мандрівка.– К., 2021.
- 3) Білоус П. В. Паломницький жанр в історії української літератури: монографія. — Житомир, 1997.
- 4) Кирчів Р. Історіографія етнографічного дослідження Покуття // Народознавчі зошити. – 2015. – № 1. – С.70 – 90.
- 5) Кравець О.М. Діяльність Т.Г. Шевченка в галузі етнографії. – К., 1961.
- 6) Літопис руський / Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця. – К., 1989.
- 7) Ломова М.Т. Етнографічна діяльність І. Франка. – К., 1957.
- 8) Мандри Василя Григоровича-Барського на Святу Гору Афон / переклад з давньоукраїнської мови П. Білоуса – К., 2018.
- 9) Мандри Василя Григоровича-Барського по країнах Сходу з 1723 по 1747 рік / переклад з давньоукраїнської мови П. Білоуса. – К., 2000.
- 10) Мицик Ю.А. Історія Київської Русі у висвітленні українських літописів ХVІІ ст. Семена Галуговського та Яна Більвільського // Писемність Київської Русі і становлення української літератури. – К., 1988. – С. 229 – 243.
- 11) Сумцов М.Ф. Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України: вибрані праці / М.Ф. Сумцов; упорядкування, підготовка тексту, передмова, післямова та примітки М.М. Красикова. – Харків, 2008. – 558 с.
- 12) Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2007.
- 13) Франко О. Федір вовк – вчений і громадський діяч. – К., 2001.
- 14) Шевчук В. Самійло Величко та його літопис // Самійло Величко. Літопис. – Т.1. – К., 1991. – С.5 – 22.